

Нашыя змагары

(Канец з 1 бал.)

буджальнікі нашага народу із бацькам беларускага адраджэння Ф. Багушэвічам на чале. З гэтае шляхты выйшлі й першыя нашыя змагары, як Кастусь Ка-ліноўскі й Грынявецкі, ды інші, якія збройна выступілі супраць Маскоўшчыны, як прыгнітальніка нашага народу. Гэтыя людзі падрыхтавалі глебу пад нашаніўскую пару, а пасля рэвалюцыі 1905 году пачалі што раз зырчай распалаць зынч беларускага нацыянальнага адраджэння (братья Луцкевічы, Яздзівігін Ш., праф. Іваноўскі й іншыя шэраг іншы...). У гэтым часе, па праўдзе ў яшчэ раней, пачалі ўлучацца ў беларускі нацыянальны рух і людзі, што выйшлі з гучы сялянскіх масаў. Зыбегам часу іхная колькасць усьцяжал большчал, а нацыянальны рух дужэй, бо гэтыя змагары з пад сялянскіх стрэхаў вялі за сабою й сама сялянства, ажно ўвесі гэты рух завяршыўся здарэннем вялізарнае вагі. — Першым Усебеларускім Кангрэсам у 1917 годзе й Актам 25 Сакавіка.

Гэткім чынам, першая зъмянія беларускіх нацыянальных змагароў, пачынаючы ад сярэдзіны 19-га стагоддзя да 1918 г., выканала сваё заданне із гонарам. І запрады, у гэткі кароткі час нацыянальна разбудзіць беларускі народ, усьведаміць яго так, што ён зажадаў свае незалежнасць і асянгнуў яе актам 25 сакавіка, — вялізарнае дасягненне.

У сучасны момант на чале беларускага незалежніцкага кірунку стаіць блізу вылучна сыны беларускіх сялян, кроў ад крыві косьць ад касыць беларускага народу. Перад імі стаіць вельмі цяжкое й адказнае заданне — вярнуць нашу стражданую незалежнасць. Заданне гэтае вельмі цяжкое, бо панявольнік Беларусі ў шмат раз дужэйши за нас. Але з іншага гледзішча яно лягчэйшае, чымся даўней, бо блізу ўся нашая эміграцыя, як і ўвесі народ наагул, нацыянальна съведаміць патрыятычныя. Народныя масы на Бацькаўшчыне ненавідзяць панявольнікі і адно чакаюць часіны, калі будуть магчы адкрыта выступіць супраць іх. Вочы ўсіх зъверненых на Раду БНР, што, апнуўшыся на чужыне, верна перахоўвае традыцыі змагання з 1918 году. Як ад Старшыні Рады БНР Прэзыдэнта Міколы Абрамчыка, гэтак і ад ўсіх сяброву Рады, народ наш спадзяеца крыш-

П. Вішнёўскі

АМЭРЫКА Й БЕЛАРУСЫ

ДУМКІ НА ЧАСЕ

II

На сухое пералічэнне фактаў і аднабаковае, суб'ектунае іх насытленне ёсьць мэтай гэтага артыкулу, а барджэй шматлікі разгляд на аснове фактычнага матар'ялу мінулых сямі годных фактараў, якія складалі і ўсё яшчэ складаюць падваліны амэрыканскіх вонкава палітыкі, што мае ўсё ўзрастуючы уплыў на наша вызвольнае змаганьне. Належнае ўсьведамленне сабе геных фактараў пры правільным разуменіі жыццёвых інтарэсаў беларускага народа й нашае эміграцыі, дазволіць нам заняць стойкае й самастойнае становішча ў сучасных і будучых палітычных падзеях. А каб не загубіцца падарозе, адно ёсьць бязумоўным пастулатам — вялікай доза аўтэктыўізму і аптымізму на нашых сэрцах.

З першых часткі гэтых разъясненіяў вынікае лягчіна, што не проста сабе несьвядомасць фактчычнага стану рэчаў ані „наўясць” у ацэнцы сітуацыі, а толькі гэны амэрыканскіх палітычных ідэалізм і нягібкае фармалістычнае ягонае практиканье на сучасных падзеях. А каб не загубіцца падарозе, адно ёсьць бязумоўным пастулатам — вялікай доза аўтэктыўізму і аптымізму на нашых сэрцах.

Тальнае чысьціні ў дачыненьні ідэі незалежнасці Беларусі. Ці Рада і ейны Прэзыдэнт выканала сваё заданне з гэткім-жагонарам, як выканала іх наша Рада ў 1918 годзе? Верым, што так. Но здабыць незалежнасць наша Радзімы, або з гонарам згінуць, — вось лёзунг сяняншніх змагароў за Беларусь!

кае кулі або на даўгія гады павольнага кананы ў кацэтах?

Трэба ўрэшце дабыць на сіяцло дня і той сумны факт ліквідацыі Беларускага Дывізія, які яшчэ перад канцом вайны адварынуй сэрцы многіх беларусоў ад амэрыканцаў. Як ведама, дывізія была зарганізаваная за німецкім дазволам з тым, што полем ейнае дзеянісці меўся быць бальшавіцкі фронт. Немцам нядзвізначна давалася дзразуменіні, што на заходнім, альянцкім, фронце беларускі жаўнер біца не захочаў ў будзе дэзартаваць, абы чым немцы ўжо з практикі ведалі. Так злажылася, што да красавіка месяца 1945 г. дывізія ў ніякіх баёх ня ўдзельнічала. З набліжэннем альянцкага фронту беларускі камандваныне дызвізіі пастанавіла неадкладна перавесці яе ў поўнай баёвой гатоўнасці на амэрыканскі бок, што было зробленна згодна із папярэднім дамоўленасціяй із амэрыканскім камандванынем. Дня 30-га красавіка 1945 г., пасля размінавання шасэ Айзенштайн-Цвізэль у Судзетах. Але даром, што дывізія дабравольна і пад вялікім рызыкам парвала з немцамі, — яна была тут-же разбрэсненая зраўнянія ў статуте з узятымі ў баёх німецкімі палоннымі. Аб прычынах пераходу нікто ня пытаў і ня цікавіўся; камандант дывізіі на быў навет выслушаны, а ягоны лісті асталіся без ніякага адказу. Дывізія была падзеленая на дзіве часткі — адна асталася у Рэгенсбургу (Баварыя), другая была накіравана сіверэзі ў Францыю, адкуль пазней была выдадзеная бальшавікамі глядзячы на ўсе пратэсты, самабойствы на вачох альянтаў і г. п. У ліку выдадзеных было шмат беларускіх афіцэраў-патрыётаў, з вэтэрнамі беларускага збройнага змагання, адным з камандзіраў слуцкага пастаўніцтва 1920 г., палк. Сокал-Кутылоўскім начале.

Калі-б мы навет і згадзіліся забыцца на цярплені ікроў тых тысячяў бязвінных людзей, дык ці-ж гэта перакрэсліць туго жахлівую „прауду” аб Амэрыцы, якую яны панеслы з сабою, быццам нейкую пошасць, у наш народ? Факт іхнае съмерці, ці катаргі ёсьць найблізьшыя магчымай дапамогай Сталіну ў ягоных

намаганіях даказаць, што Амэрыка, гэта вораг нр. 1 беларускага народу. Хай сабе ён карыстаецца ўзусі іншай аргументацый, — стан фактчычны, што склаўся пасля 2-е сусветнай вайны, ідзе выразна яму на руку. Мы цвердзім, што гэта сітуацыя створана самой Амэрыкай і толькі Амэрыка можа яе адрадзіць. На вялікі жаль, зразуменіні патрэбы гэтага адраблененія з амэрыканскага боку ўсё на чутно — на відно.

Усе вышэй памянутыя факты і створаны імі своеасаблівымі стан рэчаў адбываюцца вельмі некарысна на спрабах ачышчэння дарог, што вядуць да супадных беларуск-амэрыканскіх судноносцяў. Як я дзіўна, а ўсё яшчэ залежнасці да зразуменіні, што церпяць і змагаюцца за свабоду ю незалежнасць, ніяк ня могуць зразумець тых, што ўжо жаўжацца і на справе ёсьць апосталамі свабоды і ройнасці між людзьмі — і наадварот.

Фактычна нам, беларусам, часта здаецца, што мы разумеем дасканала амэрыканцаў і іхнюю палітыку. Усё-ж аўтар гэтых радкоў перакананы, што пакуль-щэ так ня ёсьць. Нашыя, нярэдка кур'езні, выснавы мы паходзім адаптаем на павярхонай, часта паходзячай з чужых жароў і хвалышытай інтэрпрэтацыі фактаў, ставячы гэтым між намі й „імі” штучныя, уяўныя бар'еры, якіх у западнінасці німа. Дзеля прыкладу ўзяцца сабе хоць гэнае няшчаслае русафільства. У нас ёсьць сур'езні людзі, якія цвердзяць, што ўсе тыя беды, што іх нам давялося перанесці з амэрыканскіх ласкі, маглі месьці месца толькі таму, што амэрыканцы ёсьць, або прынамсі былі ў пўнай пэрыяды, вялікімі русафіламі. Больш абсурданыне цверджаныне прыдумаць на лёгка. Можна сабе ѿявіць, каму й да чаго яны дапамаглі. Адно вельмі-ж позна прыўша гэта развага — а мильёнаў загінуўших ужо не ўваскарсіц... Такім вось прадстаўляеца глыбешы сэнс таго „русафільскай” эпізоду у амэрыканскай палітыцы.

(Працяг будзе)

ПОЛЬШЧА

Паводле вестак, польскі „прэзыдэнт” Бэрт і „прем'ер” Цыранкевіч ужо, быццам, зрабілі сваё, больш непатрэбны Крамлю маюць пакінуць свае памешканы ў Варшаве, бо для іх ужо прытаваныя лепшыя... Сібіры.

СПАЧУВАНЬНЕ

Беларускі Злучаны Камітэт у Кліўлендзе выказывае глыбокася спачуваньне свайму сакратару Міхасю Белямуку з прычыны нечаканай і перадчаснай смерці 19-га жніўня сёлета ў Пазнанскім шпіталі (Польшча) ягонае мачі Ганны Белямук.

М. Менскі

МАЕ УСПАМІНЫ

(Янка Купала)

(Працяг)

На другі дзень мы былі ў Беластоку, дзе спыніліся ў будынку былога ваяводства. Ваявода ў гэткім поспеху адгэтуль уцякаў, што пакінуў дом зусім у парадку, нічога не пасыпшы з забраць. Адпачыўшы, мы выйшлі „на паліванье”. Перш за ўсё, кожнаму з нас хацелася апрануцца. Нашыя гарнітуры з таннае савецкае тканіны выглядалі зусім нязадатнымі дзеялі пропаганды, а мы чули, што ў Беластоку яшчэ можна блізу ўсё дастаць. Знайшліся знаёмы, што павялі нас па розных крамах. Праўда, усе яны былі адчынены, але Чырвоная Армія усюды ўжо пасыпела пабываць, мяшкамі куплячи рэчы, што ім давялося бачыць упершыню ў жыцці. Прадаўшы трохі добрых рэчаў, крамнік здагадаўся рэшту прыхаваць, пазбываючыся найгоршага тавару, які, аднак, ішоў за найлепшы ў іхных новых пакупнікоў. Асабліва кідаліся савецкія грамадзяне на гадзіннікі й віратаку. Чырвоная камандзіры, прымоючы жаночную блязінну за балёвыя сунекі, скуплялі дзюжынамі каляровыя ночныя кашулі, пасылаючы іх у падарунку сваім жонкам і каханкам.

Гаспадары крамаў дзвівіліся і ўсцяжкі пытаўся ў нас, чаму гэтае „налёты” на беластоцкія крамы. — „Няўжо ў вас гэлага німа?” раз ла то пыталіся яны нас. Але пакрысе ў яны пачыналі зда-гадавацца аўтадзе.

© PDF: Kamunikat.org 2011

таваў яго савецкай сыгарэтаі „Беламор-канал”. Пабачыўшы гэта, Кучар, сцяпляючыся, выцягнуў з кішані карабок сярнічак і падаў інжынеру, дадаючы: „Вось

у нас гэтыя сярнікі каштуюць дзіве капелькі. А колкі ў Вас?” Инжынер пакручіў у руках кучавы карабок і адказаў: „У нас сярнікі вырабляюцца замежнія фірмы і яны каштавалі дара-жэй”... — „Вось бачыце”, вясёла падхапіў Кучар, і, задаволены, пачаў запаліць. Чыркунуў раз, другі... сярнічка зламалася. Ён спрабаваў трэцюю. Тое самае. Спрабаваў яшчэ колькі... нічога ня Ѹдаецца. Гэта перабраў наш Кучар близу ўвесі карабок. Пачырване, раззлаваўся... Инжынер глядзеў, глядзеў, а тады дастае з кішані свае сярнічкі... і першая-ж загарбецца зиркім польмем. Прыкурвае. А інжынер звяртаецца да Кучара й спакойна кажа: „ни дзіўлюся, што вачы сярнікі гэткія таннія. У нас бы іх ніхто на купілі, дарма што так”. І съмяецца. Усім нам зрабілася вельмі няёмка. Пасыль Купала з гіроній прасіў Кучара:

— „Ты, браток, лепш ужо больш не хваліся.” Калі мы выяжджаімі ў Заходнюю Беларусь, нас паперэдзважалі, каб мы вельмі пільнаваліся. Натура глядзеў, глядзеў, а тады дастае з кішані свае сярнічкі... і першая-ж загарбецца зиркім польмем. Прыкурвае. А інжынер звяртаецца да Кучара й спакойна кажа: „ни дзіўлюся, што вачы сярнікі гэткія таннія. У нас бы іх ніхто на купілі, дарма што так”. І съмяецца. Усім нам зрабілася вельмі няёмка. Пасыль Купала з гіроній прасіў Кучара:

— „Ты, браток, лепш ужо больш не хваліся.” Калі мы выяжджаімі ў Заходнюю Беларусь, нас паперэдзважалі, каб мы вельмі пільнаваліся. Натура глядзеў, глядзеў, а тады дастае з кішані свае сярнічкі... і першая-ж загарбецца зиркім польмем. Прыкурвае. А інжынер звяртаецца да Кучара й спакойна кажа: „ни дзіўлюся, што вачы сярнікі гэткія таннія. У нас бы іх ніхто на купілі, дарма што так”. І съмяецца. Усім нам зрабілася вельмі няёмка. Пасыль Купала з гіроній прасіў Кучара:

— „Ты, браток, лепш ужо больш не хваліся.” Калі мы выяжджаімі ў Заходнюю Беларусь, нас паперэдзважалі, каб мы вельмі пільнаваліся. Натура глядзеў, глядзеў, а тады дастае з кішані свае сярнічкі... і першая-ж загарбецца зиркім польмем. Прыкурвае. А інжынер звяртаецца да Кучара й спакойна кажа: „ни дзіўлюся, што вачы сярнікі гэткія таннія. У нас бы іх ніхто на купілі, дарма што так”. І съмяецца. Усім нам зрабілася вельмі няёмка. Пасыль Купала з гіроній прасіў Кучара:

— „Ты, браток, лепш ужо больш не хваліся.” Калі мы

50 ГОД АХВЯРНАГА ЖЫЩЦЯ

Сёлета ў жнівені споўнілася адна сціплая, мала каму знаная гадавіна — 50-тыя ўгодкі жыщца сучаснага Старшыні Рады БНР Прэзыдэнта М. Абрамчыка.

Здавалася-б можа каму, што ўгодкі гэтыя, пакуль чалавек жыве ёй праце, не канечне было-б і адзначаць, — але гэта ня так. Бо сяньня мы адзначаем на балонках наша газеты ня толькі ўгодкі Старшыні Рады БНР, але 50-ую гадавіну жыщца аднаго з нашых найстарэйших, найбольш няўтомных змагароў за незалежнасць Бацькаўшчыны, жыщца, ахвяраванага самаданнай працы пад сцягам і на славу нашае БНР.

Усе мы цверда верым сяньня, што толькі БНР — Рэспубліка Першага Усебеларускага Кангрэсу, рэспубліка, абвешчаная векапным актам 25 сакавіка — адна можа быць тэй моцай і тым ідэалам, якім служыць і якім вераць сяньня ўсе, каму дарагое слова „Беларусь”.

І дарма, што нашая Радзіма сяньня панявоненая, а Рада і Урад БНР столькі ўжо год на чужым выгнаным, — яна жыве ёй праце дзеля канчальнае перамогі.

Заўдзячваем гэта мы людзям, што, пачынаючи ад 1918 году непахісна стаяць на чале нашае БНР — ейным прэзыдэнтам у першую чаргу. Адным з іх якраз і ёсьць сяньняшні Старшыня Рады БНР Мікола Абрамчык.

Нарадзіўся ён у жнівені 1902 году ў вясковай сялянскай хаце ў вёсцы Сычавічы каля Радашкавіч. Вучыўся сіпярша ў школе, тады ў гімназіі, ад наймаладзейшых год шчыра адаючыся ня толькі науцы, але й беларускай грамадзкой працы. Ад 1920 па 1924 год, дарма што гэткі малады, М. Абрамчык займаў становішча старшыні Вялейскага павету ад Ураду БНР. У функцыях гэтых нелягальных старшыняў ляжала, паміж іншым, і падрыхтаванье збройнага паўстанья супраць Польшчы, над якім Урад БНР працаваў тады разам із левіцісамі. Як давераная асоба Ураду БНР, М. Абрамчык быў актыўным лучнікам паміж Захоўніем і Усходнім Беларусем. Як і ўся тагачасная беларуская рэвалюцыйная моладзь, звязаная з Урадам БНР, ён не прызнаваў Рыскае мяжы, што парэзаўшы была жывое цела Беларусі, ні на

паперы, ні па праўдзе. Як давераная асоба Ураду БНР ён наўважаў ў тых часах досьць часта нелегальнай і Коўню, тагачасную сялібу нашага Ураду, і Менск, а таксама шмат якія асяродкі БНР-аўскіх арганізацый у Меншчыне. Тутка ён вельмі наблізіўся і стаўся аднай з найбольш давераных асобаў сяў, памяці прафесара Усевалада Ігнатоўскага, закладчыка Інстытута Беларускага Культуры, закладчыка і прафесара Беларускага Акадэміі Навук і Беларускага Дзяржаўнага Універсітэту, правадыра нацыянальна-дэмакратычнага руху ў Усходній Беларусі, які трагічна зыгніў пазней самагубнай смерцю, ратуючыся з рук большавіцкіх катоў.

У верасні 1924 году сп. Абрамчык выяжджае на вышэйшую науку ў чэсскую Прагу, і паступае у Вышэйшую Шкolu Эканамічных Навук. Праз усе гады науки ён цесна супрацоўнічае з Урадам БНР, што пераехаўшы быў з Коўні ў Прагу й вельмі блізка сыходзіцца з нябожчыкам Т. Грыбам, міністрам Ураду БНР, а таксама сяў, пам. Прэзыдэнтам Захаркай.

Па сканчэнні наукаў у Празе, М. Абрамчык выяжджае ў Францыю. Тут ён даўгі час туляеца па ўсёй краіне у пошуках працы, нейкі час працуе пры распрацоўцы лясоў на рамантычнай Корсыцы, а тады, як прости фабричны работнік асяляеца ў Палеры. Цяжка працуе на кавалак хлеба, ён, аднак, ані на часіну ня кідае грамадзкай працы, арганізуе сындыкат беларускіх работнікаў, выдае часопіс „Рэха”, няўтомна працуе над усьведамленнем беларускіх працоўных масаў, закінчэніх у пошуках хлеба аж у Францыю.

Тымчасам, надыходзіць Другая Сусветная вайна. Німецкія арміі заўліваюць і Беларусь, і Францыю. Дзяржаўных межаў ужо німа, але дастацца з аднае краіны німецкага „Райху” ў іншую падаўнейшаму цяжка. Аднак ужо ў 1941 годзе М. Абрамчык пераїжджае ў Берлін, дзе і закладае Беларускі Камітэт Са-маломачы, гуртуючы вакол яго ладную беларускую калённю. Працы ёт тут хапае. У лягерох Німецкіх што раз больш беларусаў — палонных, остаўцаў, вязняў Гэстапа. Усе патрабуючыя апекі, дапамогі, абароны. Іх трэ-

ба задзіночыць, далучыць да беларускага нацыянальна-вызвольнага змагання.

У 1943 годзе М. Абрамчык ездзе, ведама, нелегальна, у Бела-

русь, каб наведаць усе канспірacyjныя беларускія арганізацыі. А хутка, тагачасны Старшыня Рады БНР Прэзыдэнт Захарка, цяжка захвэрвае. Чуючы блізкую смерць, ён кліча да сябе сп-но Г. і М. Абрамчыка, якога ён адборваў вялікім даверам яшчэ та-

ды, калі той працаваў і вучыўся ў Празе, і перадае яму перадсмартнотым тэстаментам свае паўна-моцты вайсковай эшэшшага прафесара беларускага народу з волі Першага Усебеларускага Кангрэсу ў 1917 годзе.

Аднак, за ўсёй дзейнасцяй, а асаўліва з паездкай М. Абрамчыка пільна сачыла Гэстапа. І у рэшце рэштаў яго арыштуюваюць і загадаюць на працягу 24 гадзінай пакінуць межы Німецкіх. Ён выяжджае назад у Францыю, на спыняючы шырака ўжо разгорненай беларускай вызвольнай працы. Праца гэтая цяпер перым небесьпячнайшая, што за кожным крокам Прэзыдэнта сочыць Гэстапа, а бальшыня беларусаў, з якім ён супрацоўнічае, увязана ў г. зв. Рух Супрацівіці, накіраваны супраць німецкага панявольніка.

Ды неўзабаве — вайна канчэцца. Прэзыдэнт Абрамчык, для якога ёй даўней ня было межаў ні карданаў, дарма што ўсе варты НКВД, Гэстапа ды інш., пачынае адразу свае падарожжы па Эўропе, навязваючы дыпляматычныя сувязі з урадамі пасыльваеннае Эўропы, адшукваючы й гуртуючы беларускіх дзеячоў. У 1947 годзе ён мае ўжо магчымасць склікаць першыя на працягу даўгіх год з'езд Рады БНР у гістарычны дзень 30-ых угодкаў абвешчаныя Беларускага Народнае Рэспублікі, якая й выдае сваю першую дэкларацыю, на чужыне, дзе ўрачыста заяўляе, што яна й надалей „імкнецца да ўжыцця ўленыя волі беларускага народу да незалежнага дзяржаўнага жыцця, выказанай вуснамі 1-га Усебеларускага Кангрэсу ў Актам 25 Сакавіка”.

Ад гэтага дню Прэзыдэнт Абрамчык — няўтомна, самаахвярна працуе. Ён наведаў ці аднойчы ўсе сталіцы Эўропы, два разы быў у Амэрыцы, куды ў міжчасе выэмігравала бальшыня сяброў Рады БНР, удаўжкі і ўшыркі з'ведаў шмат гаспадарстваў, наладжваючы працу беларускіх эмігранціх асяродзізяў, знаёміцаў чужую дыпляматычнью з нашымі патрэбамі і жаданнямі змагаючыся за неад'емнае права нашага народу — — поўную Незалежнасць і Сувэрэннасць Бацькаўшчыны-Беларусі.

Сам Прэзыдэнт Абрамчык так азначаў сваю тактыку ў вядзеніі дыпляматычнага працы на пасадзе Старшыні Ураду БНР. („Бацькаўшчына” 19.9.48):

(Канец на 4 бал.)

Старшыня Рады БНР — Прэзыдэнт М. Абрамчык.

Прывітаньне

Ягонаі Міласці
Прэзыдэнту БНР
Інж. Міколе Абрамчыку

Высока-Паважаны й Дарагі Спадару Прэзыдэнце,

Рэдакцыя газеты „Беларус” із запраўднай радасцю вітае Вас з нагоды 50-га Дню Вашых Нарадзінаў. У нашыя часы, калі змаганье за праўду ёсць асцягненне таго, чым жыве сяньня ўся нашая патрыятычнай эміграцыі гэтае цяжкое, — тое, што мы маем Вас, які змагаецца за нашу Бацькаўшчыну й наш народ на палітычнай арэне Заходняга свету, супактывае ѹ пашырае нас. Дык жывеце, Дарагі Спадару Прэзыдэнце ўжо змагаітесь, аж да перамогі. Мы — із Вамі.

Рэдакцыя газеты „Беларус”

Юрка Віцьбіч

Як Парэчча стала Дзямідавым

ПАРЭЦКАЕ (ДЗЯМІДАЙСКАЕ) ПАЎСТАНЬНЕ

Жыгалаўшчына

Калі Мірская паўстаньне (крайавік 1919 г.) стала перадчасным выбухам Слуцкага паўстання (лістапад-сінегань 1920 г.), дык Парэцкае паўстаньне — спадарожнік Вялейскага паўстання (лістапад 1918 г.). Яно занялося палыміям, як займаецца адзін будынак у часе пажару суседняга. І разам з тым Парэцкае паўстаньне мае свае апрычоныя істотныя адзінкі, у сувязі з якімі яго трэба разглядаць паасобку.

Парэцкі павет амаль не адрозніваецца ад Віцебскага. І ў адным і ў другім пераважную бальшыню жыхарства складаюць беларусы, а ідзін і другі здаўна знаходзяцца ў эканамічнай залежнасці ад Віцебску, што ляжыць у дадатак на адноўлікай аддзяленіі (80 кіл.) і ад Віліжу і ад Парэчча. Тым ня менш Віліскі павет належыў да Віцебскага губерні, а Парэцкі да Смаленскага, што харктаўна для штурчнага адміністратыўнага падзелу Расейскае імперыі. Старадаўнай назва гораду Парэчча паходзіць ад рэкаў Касплю і Габзы, якія дзеляць горад на тры часткі. Раік Касплю цячэ ў Зародніку Дзэльніну і ў мінулым па ёй, праз Віцебск як праз транзітны пункт, ішоў вялікі гандаль з Рыгай. Назва гораду харктаўна і для ўсяго Парэцкае павету, 11% плошчы якога (59 тыс. дзесяцін) складаюць рэки, вазёры ў балоты. Глеба тут балоцістая, часткова падзолная. З гэтае апрычоныя сялянства павету хоць і не гаравала, але ў не раскошвала.

Віліскі павет амаль не гаравала, але ў не раскошвала.

Віліскі павет мяжуе з Парэцкім. Таму, калі сяляне часткі прымежных вяліскіх валаўцаюць — Вязьменскай, Чэпельскай, Сярцейскай і г. д. накіраваліся на Віліж, дык сяляне прымежных валаўцаюць Парэцкага павету — Панізаўскай, Слабодзкай, Барадзінскай і г. д. накіраваліся на Парэчча. Але калі вяліскія камуністы яшчэ ў чырвень прадчуваюць непазбехнасць паўстаньня і падрыхтоваюць, каб даць яму адпор, дык парэцкія камуністы гэтага паўстання не чакалі і яно тады да пэўнае меры звалілася на іх звянянку. Калі таксама Віліскіе паўстанцы ня мела адзінага кіраўніка, дык Парэцкім паўстаньнем кіравалі Жыгалавы — троі сыны сівтара з сяля Барадзінскага воласці былыя афіцэры царскага арміі, з якіх старэйшы меў чын палкоўніка. Трэба таксама адзінчыць, што калі Парэцкі павет у грамадзянскіх адносінах належыў да Смаленскага губерні, дык у царкоўных адносінах (1918-1920 г. г.) да Віцебска-Полацкага ёпархіі. Адсюль можна уяўіць, што ў Парэцкім павете, як і ў Віліскім, галоўным рухавіком паўстаньня быў — Віцебскі Беларускі Народны Саюз Праваслаўных і аднаверных парафіяў.

Віліскіе паўстанцы заламалаць яшчэ на подстуках да Віліжу (Смічоўскі бор) і калі ня лічыць прарыву коннага аддзелу і па-

чам рынулася да яго нярухомага. Потым, поркаючыся ў кішэнях акрываўлене расы, ён знайшоў тат патрэбны яму ключ.

Калі паўстанцы ўхаводзілі ў горад, дык Дзямідаў падпушціў іх блізкай да званіцы, а потым грымнуў на іх сымартонным куля-мётным агнём. Пэўн-ж ён спадзяваўся, што гэта выкідча сярод паўстанцаў паніку. Аднак, тая ня толькі на спыніліся, але яшчэ больш разъяўляваліся, пабачыўшы вакол сябе забітых і параненных сваіх сваякоў ды знаемых. Апрача таго, калі яны ў чакалі агнё, захоўваючы ў часе свайго наступу усе меры перасыярог, дык толькі на з боку сабору. Скарыстаны званіцы для кулямётнага гнязда яны ўспрынялі, як сіяятыкрадзітва, як зъдзек над іхнай веяй. Адзін з Жыгалавых, паказаўчы паўстанцам на сабор, закрычэў:

— Адпомыці за глум з Божае Маці!

— і пасля гэтага штурм званіцы працягваўся толькі некалькі часін. Дзямідаў і ўсе іншыя прадстаўнікі мясцовай ўлады, што знаходзіліся разам з ім, былі скіненыя з званіцы, а пад ёю зінене.

Парэчча знаходзілася ў руках паўстанцаў аднай суткі. За гэтыя кароткі час яны не спрабавалі стварыць якую-небудзь тутэйшую цывільную ўладу, замест зінене зінене. Магчыма ім здавалася, што паўстанцам ахоплена ўся краіна, а ў ёй знойдзіца людзі, здатныя на тое, каб кіраўніцтва дзяржаўай. Магчыма таксама, што яны лічылі сваю місію цалкам выкананай, зынішчыўшы ненавісную ім савецкую ўладу ў сваім павятовом месце. Вядома толькі, што нязначная частка іх нақіравалася да родных вёсак

50 год ахвярнага жыцьця

(канец з 3 бал.)

„Заданыем кожнага палітыка наагул — рабіць усе намаганы, каб абараніць свае інтэрэсы мірным дыяпляматычным шляхам. Я перакананы, што ўсё тыя палітыкі ѹ не палітыкі з Заходу і Усходу, што яшчэ ні выжылі сваіх захопніцкіх апэтытаў, раней ці пазней будучы змушаныя ад іх адрачыся. Да гэтага йдзе да гэта га прыйдзе. Гарантый гэтага нашае бясспречнае, сяятое права ѹ эвалюцыя сусветнае палітычнае думкі. Треба нам толькі энергічна ѹ настойліва праца ванькі але праца ванькі умела, разумна ѹ гібка, на сыходзічны, зразумела, з сваіх пазыцый. А пазыцыя нашыя выразна ѹ яскрава вызначаныя канцепцыяй БНР як у нашай нутраной, так і вонкавай палітыкі”.

Дзеля лепшае харкторыстыкі сп. Прэзыдэнта Абрамчыка не ад рэчы будзе прывесыці тут колькі радкоў з перадавыці газеты „Бацькаўшчына” ад 22. 11. 48 году, якая, пэўне-ж выражася паглядамі бальшыні нашае эміграцыі:

ЯК ПАРЭЧЧА СТАЛАСЯ ДЗЯМІДАВЫМ

(канец з 3 бал.)

саборнага пратаярэя і шмат, шмат іншых.

Адзінным рутункам быў лес. Пераважная частка паўстанцаў знаўши ў ім прытулак і сталася партызанамі. Паміж гэтых партызанаў найбольш знаным стаўся конны аддзел Жыгалавых. У 1919 г. адзін з братоў Жыгалавых загінуў у занятых баю, у 1920 г. два іншыя браты бяз съледу зьніклі. Адныя гаворачы, што яны не мігільяні перайшлі мяжу Латвіі, што ѹ тых часы было на цяжка зьдзесынць, іншыя съцвярджаюць, што іх бачылі на вуліцы аднаго з вялікіх гарадоў Сібіру, дзе яны жывуць пад прыбраным імам. Застаецца фактам, што чакістыя аж да 1925 г. шукалі па ўсіх вёсках Парэцкага і сумежных паветаў Жыгалавых, расстраляўшы адначасна ўсіх іхных сваякоў. Жыгалавы зьніклі, а ў беларускім народзе і па сяньнішні дзень захаваўся аб іх добрых успаміні.

Парэцкае паўстанье вядомае ѿ нашым народзе пад імям Жыгалавішчыны. На жаль нестаете дадзеных, каб яшчэ больш удачлініц ролю Жыгалавых у гэтым паўстанні, але — „голос народу — голос Божы”. Горад Парэчча быў перайменаваны бальшавікамі ѹ Дзямідаў — у гонар забітага паўстанца старшыні Павятовага Выканкому. У 1921 г. у Дзямідаў быў расстрэляны туэтны шавец Ігнат Курмель, які меў неасцярожнасць, або адва-гу заўважыць, што ён спадзя-еца дажыць да таго часу, калі ягоны родны горад Парэчча скіне з сябе накіненую яму чужац-кую назуву — Дзямідаў.

МАЕ УСПАМИНЫ

(працяг з 2 бал.)

чайна ветлівы, шчыры. Дзякаваў генэралу за давер і патрыятычныя пачуцьці і пранаванаў... скласці падрабязныя сціпсы ўсяе арганізацыі. Стары ахвоча прыро-рок сціпсы скласці ѹ прынесыці. У сваёй наўнасці, ён нат і не пад-азраў-ж быў пераданы ім ѿ НКВД і, „мы гэтых дурнія ѿсіх зацапалі!“ Што можна казаць аб гэткай цынічнасці? Каментары, як кажуць, тут непатрэбны.

Неўзабаве ѹ нам усім, і Купала асабліва, давялося пазнацца на „шчырасці“ савецкае ўлады у дачыненні да жыхарства Заходнія Беларусі. Яшчэ калі мы гасцівалі тут, началіся арышты вывазы. Спачатку ўнаучы, цішком, а пасля і ў белы дзень эн-кавэздыстыя хапалі польскую і беларускую інтэлігенцыю, беларускіх мяшчанаў, а хутка ѹ сяя-лян і вывозілі ѿ „ніядаваным кірунку“. Хутка гэтая „праца“ НКВД разгарнулася на ўсю шы-рыну ѹ захапіла і сваякоў Купала. Імя ягонае, ні ягоныя высо-кія ўзнагароды не дапамаглі сва-яком. Яны былі адарваныя ад яго роднага краю назаўжды. Купала ведаў гэта. Відаць было, што пасля турмы й спробы скончыць жыцьцё, вываз сваякоў быў другім цяжкім ударам савец-кае ўлады па Купалавым сэрцы. Як і таго, першага, ён ніколі не забыўся яго, ані не дараваў.

(працяг будзе)

ПОШУКІ

1. Цімафей Богдан шукае сына Арка-дзя Богдан. Весткі прашу сласьць на ад-рэс:

T. Bohdan, 154 Mill St. Oshawa, Ont. Canada.
2. Антоніна Ціханава шукае сына А-натолій Ціханава. Хто ведае аб ягоным лёсе, прашу сласьць весткі на ад-рэс:
Antonina Chrapicka, Arborg, Man. Canada.

**ВЫПІСВАЙЦЕ, ЧЫТАЙЦЕ
І ПАШЫРАЙЦЕ ГАЗЭТУ
„Б Е Л А Р У С“.**

**РАЗГАДКА КРЫЖАСЛОУЯ З ПАПЯ-
РЭДНЯГА НУМАРУ**

Гарызантальна: 1. Барабаў. 6. Палай-шук. 12. Алах. 14. Міна. 15. Рэ. 17. Ён. 18. Эра. 20. Ты. 21. Вы. 22. Амо. 24. Ду-боўка. 27. Нон. 28. Вакзал. 30. Ареці. 32. Іл. 33. Ар. 43. Від. 36. Аў. 37. Яць. 38. Элеанор Рузవэлт. 39. Покаль. 41. Кі. 43. Продак. 44. Возера. 46. Ад. 47. Кілім. 49. Ро. 51. Аз. 55. Сад. 57. Ма. 58. Маскаль. 61. Асілак. 63. Алі. 64. Ва-рунак. 67. ПРО. 68. Ля. 69. По. 70. Уха (рас.). 71. Ор. 73. Э. Р. 74. Валя. 76. Смак. 78. Турніры. 79. Драконы.

Вэртыкальна: 1. Баравік. 2. Ра. 3. Але. 4. Бандар. 5. Ах. 7. А. М. 8. Літара. 9. Яны. 10. Ша. 11. Крыніца. 13. Кропік. 16. Эмаль. 18. Об. 19. Аў. 21. Воля. 23. О. К. 25. У. Л. 27. Не. 29. Зародак. 31. Цукеркі. 34. Вокіс (кісьля). 35. Давід. 38. Эра. 39. Пак. 40. Лом. 42. ПРО. 45. Самалёт. 48. Лапухі. 50. Пакорна. 52. За-ля. 54. Павол. 56. Аскома. 57. Марэ. 59. Сі. 60. Ля. 61. Аа. 62. Лі. 66. На. 69. Пан. 72. Рак. 75. Яр. 76. Сац. 77. Ко.

ПАДЗІКА

Урад Задзіночання Беларускіх Вэтэ-ранаў Аддзел Ню-Ёрк дзякую спадару Даніловічу Браніславу за 5 доляраў, прысланых на дапамогу беларускім вайскоўкам інвалідам.

Беларусь пад маскоуска-бальшавіцкім ярмом

БЕЛАРУСКІ ХЛЕБ МАСКВЕ

„На палёх ад зары да зары, — піша маскоуская „Праўда“, — працуясь ты-сячы камбайнаў, дзень і ноц гудуць ма-торы на калгасных тракторах, дзень і ноц машыны возяць зборжка да загат-пункту”.

Каб зручней кантроліваць і рабаваць беларуское сялянства — калгаснікаў-навалінайкі рэспубліканскія газеты БС-СР „Звязда“ і „Сов. Беларусь“ зрабілі на сваіх бачынах адмысловы аддел: „Дзённік спаборніцтва“, у якіх галоўным чынам турбуюцца аб „датарміновым выкананні дзяржаўнага пляну зборжжаных калгасоў“.

У Палескай, Піскай і Берасцейскай акругах пачалося ўжо жніво. На палізганінца із сярпамі ўсіх працаўдольных жанчынай-катаслыкі. Відаць, мала яшчэ на панявленай Беларускай зямлі славутых камбайнаў, калі ѹ серы мусіць ачышчанца ад архіонае іржы, а беларускім падголадным жанчынам па даўнейшаму, па прыгопніцку траба згінаць сіліны ѹ працы на чужынцы. І зневоленія людзі працуясь, каб меньшоць лусту хлеба.

Уся гэтая зневолініцкая праца йдзе пад клічам: „Зборжка — дзяржаве“. У Берасцейшчыне — зборжка, нат не пакаштаваўшы самы, пад наглідам і падсцёбаньнем упаўнаважаных (зразумела, энкавудыстыкі) ужо здалі дзяржаве на 50%. Рэкорд аднак пабілі камарычы (Магілеўшчына), які 27. VII. здалі дзяржаве ѿсу прызначаную колькасць зборжжанасці, а цяпер пачалі абра-зану свае апэтыты ѹ здаваць звыш пляну. Так удала ізде „спаборніцтва“ з вызвалася беларускага хлеба Маскве, а як будуць жыць беларускіе сяляне праз цэлі год да наступнага жніва, галава-нікуму не баліць. „Хлеб з Беларусі пас-тупае“, — аж захліпаеца маскоуская „Праўда“ і гэтага досьць.

„АДБУДОВА БЕЛАРУСКИХ МЕСТАЎ“

У часе апошніх вайны ўсе бяз вынятку месты Беларусі былі вельмі пашкоджаны. Палі іх бальшавікі адхадзячы, партызанычы ѹ вяртаючыся; палі іх немы змайочы ѹ адхадзячы і блізу ўсе нашы месты ляглі ў руінах. Нават гітлеравская газета „Дас Райх“ у 1942 г. адзначала, што „Віцебск, Полацак і іншыя месты раіхскамісарыяту „Остланд“ трэба звяняці з мапаў Эўропы“. Толькі цяпер, у сем год па вайне зруйнаваныя месты пачынаюць адбудоўвацца, пераважна „мэтадам народнае будовы“. Так, напр., у першай палове г. г. ў адбудове Гомеля „узялі ўздел 37 тысяч гамальчанаў“. Зразумела, што пракаўці „із захапленнем, добрахвотнасцю“ і „ўольнай ад звычайнай працы дні“, г. зв. „нядзельнікі“. Аднак, і дагэтуль скрозь па наших местах яшчэ чарнеюць цэлія вуліцы руінаў і агароды каміноў. У Полацку „піць год пінгвіна аднаўленне вадрапаводу“, а ѹ сяняня ѹ яго карыстаюць толькі ў іншты, дзе згуздліліся бальшавікі ўстановы і жывуць маскоускія урадаў-цы-бальшавікі.

Ня лепш і ў іншых наших местах. „Аб незадавальняючым ходзе рамонту жылья-вага фонду... паступаюць сыгналь з Горадні, Магілеву, Воршы і раду іншых гарадоў“, назначае менская „Звязда“ (ад 31. VII.), а шмат працоўных, не гаворачы ѹжо аў камісарышчы, узялі ў аўтакасыках, усцяжк жывуць у зямлянках. Так турбуеща маскоускі акупант аб дабрабыце сваіх наўлінайкаў.

АКУПАНТ НЯ МАЕ ПЭУНАСЦІ

Ня глядзячы на панаўніх з Маскоўшчыны ды ў мясцовых агенцтвах МВД маскоускі акупант дагэтуль няпуніў сваё гаспадараньне у панявленай Беларусі. Паслы „выкырае па-трызунчыны“ і самаволі, на якую некаторыя таварышы ня могуць забыцца ад часоў зма-

M. Кургановіч

З Беларускага Жыцьця

33-і ўгодкі сівтарства

У нядзелю 3-га жнівеня сёлета споўніліся 33-і ўгодкі сівтарства айца Сыціана Войтанкі — сівтара БАПЦарквы ѹ Ню-Брансвіку.

З гэтага нагоды Царкоўная Рада прыходу і вернікі ўшанавалі сваё сівтара сіцілай але сардечнай урачыстасці.

Пасля Божае службы, шаноўнага юбілянта прывітаў старшыня БАЗа — Аддзелу Саут-Рывэр-Ню-Брансвік сп. Ф. Родзіка, які ў цэлых словаў падзякаў айцу Войтанку за ягону вялікую і самаахвярную працу на карысць БАПЦ ад першых дзён ейнага аднаўленія ѹ 1948 годзе ѹ пасяяни.

Пасля гэтага словаў ўзялі старшыня Царкоўной Рады і вернікі ўрочыстасці ўзялі ў пасяданьні ѹ юбілітату-айцу Сыціану ўсім прысутным і збягаюці і надалі колькі сілай служыць Богу, свайму народу і Бацькаўшчыне.

Скончылася урачыстасць адсыпваньнем юбілітату-айцу Сыціану ўсім прысутнымі на сівтаркаваны ўрачыстага „Многая лета“.

Калі гаварыць аб самаахвярной працы айца Войтанкі, — нельга не ўспомніць яго народнай дружнай сям'і, якая не шкадуеў ні працы, ні сілай, усе гэтыя гады наядомна працуе на карысць нашае Беларускага Праваслаўнага Аўтакасыльскага Царкви.

Вернікі БАПЦарквы ѹ Ню-Брансвіку хоць гэтай дарогай складаюць ім ўсім шчырае беларуское дзякую. Айцу-ж Сыціану астaeца адно пажадаць, каб давялося нам сівтаркаваць ягону найбліжэйшыя наступныя ўгодкі разам із ім ужо на Бацькаўшчыне, вітаючы яго там вязкою краскай — рамонкай ды ватсількою з родных беларускіх палёў і межах.

На жаль, парахвії БАПЦарквы ѹ Ню-Брансвіку даводзіцца перажываць і прыкрыя падзеі. Адна з гэтых здарылася зусім нядалёна.

Як ведама, нашае царква ѹ Ню-Брансвіку на мае собснага памешкання ѹ карыстаеца заляй пры мадзярскім касьцеле, якую гаспадары-мадзяры за грозды адступаюць нашим вернікам у нядзелі і суботы. З прычыны далёкае адлегласці ад Саут-Рывера, дзе жыве бальшыня прыходжаніні царквы, Божыя Службы служацца тут на кожнае нядзелі, а што два тыдні. Колькі тыднія тады беларусу, што вярталіся з царквы, падыходзіў нейкі спадар, які сказаў, што ён украінец (?) і хацеў-бы наладзіць супольныя Божыя службы беларусу з імі, бо яны маюць, праўда, сваёго сівтара, але на маюць памешкання пад царкву. Вернікі нашае царквы

435-ЦІГОДЗДЗЕ БЕЛАРУСКАГА ДРУКУ

У сувязі з тым, ш